

संत्रा - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सधन पद्धत (मी.)
६ X ६	४.५० X ३.६०
१११	२४२

- मुधारित व संकरीत जाती :- नागपुरी
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर
- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खडदे घेवून शेणखत (१०-२० कि.) + निंबोळी खत ५०० ग्रॅम + नत्र १५० ग्रॅम + पालाश १५० ग्रॅम + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम या सर्वे मिश्रणासह खडडा भरून घ्यावा.
- लागवडीच्या वेळी कलमाचा जोड जमिनीपामून २०-२५ सेमी. वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्षे
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ३५० ते ४५० कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ५० कि. + १५०० ग्रॅम युरीआ + ५०० ग्रॅम डी.ए.पी. + ५०० ग्रॅम एम.ओ.पी.दवर्षी घ्यावे.
- कलम लागवड केल्यानंतर ६-७ महिन्यांनी कलम जागेवरील प्लास्टिक पट्टी सोडावी.
- रोग व कीड नियंत्रण :- **डिव्हा** - पावसाळ्यापूर्वी फोसटाईल एल ३ ग्रॅम ने फवारणी करावी. झाडाच्या बुडास बोर्डो पेस्ट ६०-९० सेमी पर्यंत लावावा. मॅकाझेव २ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेवून खोडाशेजारील मातीत एक महिन्याच्या अंतराने दोनदा सोडावे. **गॅंजे मर** - मॅकाझेव २ ग्रॅम किंवा सी.ओ.सी. ३ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेवून वर्षातून ३-४ फवारण्या कराव्यात. फळ काढणीपूर्व देठकुज - मॅकाझेव २ ग्रॅम प्रती लिटर पाण्यात मिसळून ४ फवारण्या जून महिन्यापामून ३० दिवसाच्या अंतराने कराव्यात.
- कलम लागवड केल्यानंतर बांबूने आधार दिल्यास झाडाला वाक येणार नाही शिवाय झाड सरळ व चांगल्या पद्धतीने आकार घेईल.
- लागवड केलेल्या कलम झाडाला जमिनीपामून २ फुटापर्यंत कोणतीही फुट ठेवू नये. तसेच आढळून आल्यास धारदार शस्त्राने कापून घ्यावी
- कलमाला पाणी देताना वाफसा बघून पाणी घ्यावे. आळ्यामध्ये राहिल याची काळजी घ्यावी.
- अधिक माहितीसाठी वर नोंद केलेल्या क्रमांकावर संपर्क करावा.

शेवगा - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- कोईम्बतूर-१ व २ ओडिसी
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)		सधन पद्धत (मी.)	
५ X ४	३ X ३	३ X ३	४ X ४
२००	४०५	४४५	२५०

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (१० कि.) + १५.१५.१५. (२५० ग्रॅम) + लिंडेन पावडर ५० ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीत कमी १ वर्षे
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- २५ ते ५० कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत १० कि. + १६५ ग्रॅम युरीआ + ५० ग्रॅम सिंगल सुपर फॉस्फेट + १२० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
- रोग व कीड नियंत्रण :- मर रोग नियंत्रण साठी - कार्बेन्डॅझीम (१ ग्रॅम) अथवा बोर्डोमिश्रण (०.२५) वापरावे. पाने गुंडाळणारी अळी - ०.५ मिली. क्लोरोपायरीफॉर्स २०%
- रोपो लागवड केल्यानंतर बांबूने आधार दिल्यास झाडाला वाक येणार नाही जिवाय झाड सरळ व चांगल्या पद्धतीने आकार घेईल.
- कलमी आंवा, चिकू, जांभूळ, फणस यांच्या झाडामधील भागात पहिले ५-६ वर्षे आंतरपीक म्हणून शेवगा लागवड करता येते.
- कलमाला पाणी देताना वाफसा बंधून पाणी द्यावे. आळयामध्ये ओल राहिल याची काळजी घ्यावी.
- शेंगा काढणी :- चांगली शेंगा म्हणजे शेंगाची लांबी ५०-६० सेमी असावी, गर भरपूर असावा. कडवट शेंगा असेल तर भाव मिळत नाही. शेंगा काढल्यानंतर त्याचा तजेला २-३ दिवस टिकून रहावा.

नारळ - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- बाणवली, चौघाट डॉर्फ
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या व प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	स्त्याच्या कडेला किंवा शेताच्या बांधावर
७.५ X ७.५ किंवा ९ X ९	५ X ५ किंवा ७.५ X ७.५
७२ किंवा ५०	१६० किंवा ७२

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खडडे घेवून त्याच्या तळामध्ये पालापाचोळा शेणखत (१०-२० कि.) + गांडूळ खत १ कि. + निंबोळी खत २५० ग्रॅम + एस.एस.पी. पावडर २ कि. + कार्बारील पावडर १०० ते २०० ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खडडा भरून घ्यावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- बाणवली करिता ६ वर्षे, चौघाट डॉर्फ करिता ४ वर्षे
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ८० ते १०० फळे प्रति झाड
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ५० कि. + १००० ग्रॅम युरीआ + ५०० ग्रॅम डी.ए.पी. + १००० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
- गेंडया भुंगा नियंत्रणासाठी झाडाच्या पोंग्यात फोरेट १० जी २५ ग्रॅम + क्लोरो डस्ट ५० ग्रॅम वाळूत मिश्रित करून मार्च-जून मध्ये ठेवावे.

डाळिंब - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- भगवा, सुपर भगवा, सोलापूर / अनारदाना लाल
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या व प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सघन पद्धत (मी.)
४.३ X ३	३ X २
२९६	७२६

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (१०-२० कि.) + निंबोळी खत ३ कि. + एस.एस.पी. पावडर २ कि. + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम + गांडूळ खत २ कि. + अॅझोटोबॅक्टर १५ ग्रॅम + स्फुरद जीवाणू १५ ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्ष
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ३० ते ४० कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षांवरील झाडास शेणखत ४०-५० कि. + १३५० ग्रॅम + युरीआ ५५० ग्रॅम डी.ए.पी. + ४०० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
- रोग व किड नियंत्रण :-

तेल्या रोग - नवीन पालवी फुटल्यानंतर जीवाणू नाशक (२५० पी.पी.एम.) / बोर्डो मिश्रण (१%) / कॅप्टन ०.२५% ची फवारणी करावी.

मर रोग - लक्षणे दिसून येताच हेक्झाकोर्नेझोल १.५ ग्रॅम किंवा प्रोपीकोर्नेझोल १.५ ग्रॅम किंवा कार्बेन्डॅझिम २ ग्रॅम यापैकी एक आणि त्यात क्लोरोपायरीफॉस ५ मिली प्रति १० लिटर पाणी प्रति झाड घ्यावे.

सुवकमी - वागोमध्ये पॅसिलोमायसेस आणि ट्रायकोडर्मा बुरशी पावडर ५ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी घेवून झाडाच्या बुंध्यात ओतावी. जास्त प्रमाणात प्रादुर्भाव असलेल्या खोडाच्या भोवतालची ज़ेडूची लागवड करावी.

जांभूळ - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- कोकण बहाडोली
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या व प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)
१० X १०
४०

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खडडे घेवून त्यामध्ये तळाला पालापाचोळा टाकून, शेणखत (१५-२० कि.) + निंबोळी खत १ कि. + एस.एस.पी. पावडर २ कि. + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम व १५-२० कि. पोयटा माती या सर्व मिश्रणासह खडडा भरून घ्यावा.
- लागवडी वेळी कलमाचा जोड जमिनीपासून २०-२५ सेमी. वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ८ ते १० वर्ष
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ५० ते १०० कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ५० कि + ११०० ग्रॅम युरीआ + ५५० ग्रॅम डी.ए.पी. + ४०० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
- रोग व किड नियंत्रण करण्यासाठी क्लोरोपायरीफॉस १ मिली + बाविस्टीन १ ग्रॅम याची प्रति १ ली पाणी याप्रमाणे द्रावण तयार करून आवश्यकतेनुसार किंवा प्रादुर्भाव झाल्यास फवारणी घ्यावी.

चिक् - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

१. सुधारित व संकरीत जाती :- कालीपती, क्रिकेटबॉल
२. लागवडीचे अंतर :- १०X१० मीटर
३. प्रति एकर लागणारी कलमे :- ४० कलमे
४. लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (१०-२० कि.) + गांडूळ खत १ कि. + निंबोळी खत २५० ग्रॅम + एस.एस.पी. पावडर २-२.५ कि. चाळवीचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी १५० ग्रॅम क्लोरो थुक्टी मिसळावी व पोयटा मातीने या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
५. उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ३ वर्ष
६. परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- १५० ते ३०० कि. (५ वर्षावरील झाड)
७. परिपक्व वागेचे उत्पादन १५ ते ३० टन प्रति एकर (आर्थिक आयुष्य ३० ते ५० वर्ष)
८. लागवडीच्या वेळी कलमाचा जोड जमिनीपासून ३०-३५ सेमी वर असावा.
९. पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत १०० कि + ३ कि. युरीआ + २ कि. डी.ए.पी. + २ कि. एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
१०. रोग व किड नियंत्रण करण्यासाठी कोरांडा किंवा हमला १ मिली + बाविस्टीन १ ग्रॅम याची प्रति १ ली पाणी याप्रमाणे द्रावण तयार करून आवश्यकतेनुसार किंवा प्रादुर्भाव झाल्यास फवारणी घ्यावी.
११. कलम लागवड केल्यानंतर ६-७ महिन्यांनी कलम जागेवरील प्लास्टिक पट्टी सोडावी.
१२. कलम लागवड केल्यानंतर बांबूने आधार दिल्यास झाडाला वाक येणार नाही शिवाय झाड सरळ व चांगल्या पद्धतीने आकार घेईल.
१३. लागवड केलेल्या कलम झाडाला जमिनीपासून २ फुटापर्यंत कोणतीही फुट ठेवू नये. तसेच आढळून आल्यास धारदार शस्त्राने कापून घ्यावी.

आंबा- फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- केसर, रत्ना, हापूस
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)		सघन पद्धत (मी.)		अति सघन पद्धत (मी.)	
७.५ X ७.५	१० X १०	३ X २.५	५ X ५	२.५ X २.५	३ X १
७१	४०	५३३	१६०	६४०	१३३३

- लागवड :- १x१x१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (५-१० कि.) + निंबोळी खत १ कि. + एस.एस.पी. पावडर २ कि. + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
- लागवडीच्या वेळी कलमाचा जोड जमिनीपासून २०-२५ सेमी. वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्ष
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- १२५ ते १७५ कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ५० कि + १५०० ग्रॅम युरीआ + ५०० ग्रॅम डी.ए.पी. + ५०० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
- रोग व किड नियंत्रण करण्यासाठी क्लोरोपायरीफॉस १ मिली. + बाविस्टीन १ ग्रॅम याची प्रति १ ली पाणी याप्रमाणे द्रावण तयार करून आवश्यकतेनुसार किंवा प्रादुर्भाव झाल्यास फवारणी घ्यावी.

चिंच- फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- प्रतिष्ठान, पी.के.एम-१, अजिंठा गोड, परभणी-२६३
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सघन पद्धत (मी.)
१० X १०	५ X ५
४०	१६०

- लागवड :- १ १ १ मी. आकाराचे खडडे घेवून तळाला पालापाचोळा १५ ते २० कि. + शेणखत (१०-२० कि.) + निंबोळी खत १ कि. + एस.एस.पी. पावडर १.५ कि. या सर्व मिश्रणासह खडडा भरून घ्यावा.
- लागवडीच्या वेळी कलमाचा जोड जमिनीपासून २०-२५ सेमी. वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी १० वर्ष
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ५० ते १५० कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ५० कि + ११०० ग्रॅम युरीआ + ५५० ग्रॅम डी.ए.पी. + ४०० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.
- रोग व किड नियंत्रण करण्यासाठी क्लोरोपायरीफॉस १ मिली. + बाविस्टीन १ ग्रॅम याची प्रति १ ली पाणी याप्रमाणे द्रावण तयार करून आवश्यकतेनुसार किंवा प्रादुर्भाव झाल्यास फवारणी घ्यावी.

आवळा- फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- नरेंद्र ६ व ७
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सघन पद्धत (मी.)
७ X ७	६ X ४
८१	१६६

- लागवड :- १x१x१ मी. आकाराचे खडडे घेवून तळाला पालापाचोळा १५ ते २० कि. + शेणखत (१०-२० कि.) + निंबोळी खत १ कि. + एस.एस.पी. पावडर १.५ कि. या सर्व मिश्रणासह खडडा भरून घ्यावा.
- उत्पादन सुरु होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्ष
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ७५ ते १२५ कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ४०-५० कि + १०९० ग्रॅम युरीआ + ५५० ग्रॅम डी.ए.पी. + ४०० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे ह्यात विभागून द्यावे.
- आवळा पिकामध्ये डालिंब किंवा सिताफळ यासारखी आंतरपिके घेतल्यास प्रति हेक्टरी उत्पन्नामध्ये वाढ होते.
- पावसाळा लांबल्यास जून-जुलै महिन्यात फळ गळती कमी करण्यासाठी एखादे संरक्षित पाणी द्यावे.
- फळ गळतीचे प्रमाण कमी करण्यासाठी वागेत मधमाशांच्या पेटया ठेवाव्यात.

सिताफळ - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- बाळानगर, हैद्राबाद सिलक्शन, एन.एम.के (गोल्डन), पुसंदर सिलेक्शन
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सघन पद्धत (मी.)
५ X ५	३ X ३
१६०	४३५

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (१०-१५ कि.) + निंबोळी खत १ कि. + एस.एस.पी. पायडर २ कि. + ट्रायकोडर्मा पायडर २५ ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
- शेणखता सोबत अझोस्फिरिलीअम व पीएसबी या जीवाणू खताचा वापर करावा.
- झाडांला एकसारख्या वाढीसाठी फेब्रुवारीच्या दुसऱ्या पंधरवड्यात पानगळ झाल्यावर हलकी छाटणी करावी.
- लागवडी येळी कलमाचा जोड जमिनीपासुन २०-२५ सेमी वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्षे
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- २५ ते ३० कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षांवरील झाडास शेणखत ३०-४० कि + ५५० ग्रॅम युरीआ २७५ ग्रॅम + डी.ए.पी. २०० ग्रॅम + एम.ओ.पी दरवर्षी द्यावे. शेणखताबरोबर अझोस्फिरिलीअम व पी.एस.बी. जीवाणू खताचा वापर करावा.
- पिठ्या डेकूण व फळकुज नियंत्रण साठी फळ धारणेनंतर बायिस्टीन १ ग्रॅम + मॅन्कोझेव २ ग्रॅम याची प्रति १ लि. पाणी याप्रमाणे द्रावण तयार करून आवश्यकतेनुसार किंवा प्रादुर्भाव झाल्यास फवारणी घ्यावी.

अंजीर- फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- पूना फिग, दिनकर
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सघन पद्धत (मी.)
४.५ X ३	३.५ X २
३०३	५७०

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून तळाला पालापाचोळा १५ ते २० कि. + शेणखत (१०-२० कि.) + निंबोळी खत १ कि. + एस.एस.पी. पावडर १.५ कि. ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
- लागवडी वेळी कलमाचा जोड जमिनीपासून २०-२५ सेमी वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्षे
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ७५ ते १२५ कि.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ४०-५० कि + १९५० ग्रॅम युरीआ + ५५० ग्रॅम डी.ए.पी. + ४५० ग्रॅम एम.ओ.पी दरवर्षी द्यावे. नत्र दोन समान हप्त्यात विभागून द्यावे.
- अंजिराची छाटणी दरवर्षी १५ सप्टेंबर ते १५ ऑक्टोबर दरम्यान करावी.
- जमिनीपासून २.५ ते ३ फुटापर्यंत एकाच खोड ठेवून त्यावर ४-५ प्राथमिक फांशा ठेवाव्यात.
- फळांचे संरक्षण करण्यासाठी पक्षीरोधक जालीचा वागेवर वापर करावा.
- खोड किडीच्या नियंत्रणासाठी छिद्रातील अळीचा नाश करून छिद्रातुन डायक्लोरोव्हाॅस प्रति लिटर पाण्यात २५ मिली मिसळून इंजेक्शन व्दारे सोडावे व छिद्र चिखलाने बंद करावे.

पेरू- फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

- सुधारित व संकरीत जाती :- सरदार, ललित, सनदीप, व्ही.एन.आर, तैवान पिक
- लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	सघन पद्धत (मी.)
६ X ६	३ X २
११२	६६७

- लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (१०-२० कि.) + गांडुळ खत १ कि. + निंबोळी खत २५० ग्रॅम + एस.एस.पी. २ कि. ग्रॅम + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.
- लागवडी वेळी कलमाचा जोड जमिनीपासून २०-२५ सेमी वर असावा.
- उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ३ वर्षे
- परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- २१० ते २५० कि.
- वर्षातून दोन बहार घेता येतात. * मार्च-एप्रिल बहाराचे उत्पादन जुलै-ऑगस्ट, याला उन्हाळी बहार म्हणतात, * ऑगस्ट-सप्टेंबर बहाराचे उत्पादन जानेवारी-फेब्रुवारी, याला हिवाळी बहार म्हणतात.
- पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षावरील झाडास शेणखत ५० कि + ११५० ग्रॅम युरीआ + ६५० ग्रॅम डी.ए.पी. + ५०० ग्रॅम एम.ओ.पी दरवर्षी द्यावे.
- जमिनीपासून २.५ ते ३ फुटापर्यंत एकाच खोड ठेवून त्यावर ४-५ प्राथमिक फांद्या ठेवाव्यात.
- रोग व कीड नियंत्रण करण्यासाठी हमला १ मिली एम-४५ १ ग्रॅम याची प्रती १ लि. पाणी याप्रमाणे द्रावण तयार करून आवश्यकतेनुसार किंवा प्रादुर्भाव झाल्यास फवारणी द्यावी.
- फळावरील डागासाठी बाविस्टीन १% + मॅन्कोझेब २% ची फवारणी करावी.

लिंबू - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

१. सुधारित व संकरीत जाती :- साई सरबती, फुले सरबती, साडलेस.

२. लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या व प्रति एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	
६ X ६	४ X ४
११२	२५०

३. मध्यम काली, हलकी, मुरमाड, ६.५-८ सामू, चुनखडी विरहीत, चुन्याचे प्रमाण ७-८% पेक्षा कमी असलेली जमीन लागवडीस योग्य आहे.

४. लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खड्डे घेवून शेणखत (१० कि.) + निंबोली खत १ कि. + एस.एस.पी. पावडर २ कि. + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खड्डा भरून घ्यावा.

५. उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्षे

६. परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ७५ ते १२५ कि.

७. पूर्ण वाढ झालेल्या व ५ वर्षांवरील झाडास शेणखत :- १५ कि. + १५.१५.१५. खत (२ कि.) + ५०० ग्रॅम एम.ओ.पी. + निंबोली पॅड १५ कि. दरवर्षी द्यावे.

८. पूर्ण वाढ झालेल्या झाडास वरील खताशिवाय ५०० ग्रॅम व्हॉम + १०० ग्रॅम पी.एस.बी. + १०० ग्रॅम अझोस्फिरीलीअम + १०० ग्रॅम ट्रायकोडर्मा हरजियानम द्यावे.

९. रोग व कीड नियंत्रण :- **डिंब्या** - खोडास ६०-९० सेमी. पर्यंत बोडों पेस्ट लावावी. मॅकोझेव २ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेवून खोडाशेजारील मातीत एक महिन्याच्या अंतराने दोनदा सोडावे. **गोंडे मर** - मॅकाझेव २ ग्रॅम किंवा सी.आ.सी. ३ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेवून वर्षातून ३-४ फवारण्या कराव्यात.

१०. बहार व्यवस्थापन :- लिंबाच्या हस्त बहारातील अधिक उत्पादनासाठी जून महिन्यात जी.ए.१० पी.पी.एम, सप्टेंबर मध्ये सायकोसील १००० पी.पी.एम. संजीवकाची व ऑक्टोबर महिन्यात १% पोटॅशियम नायट्रेट ची फवारणी करावी.

११. कलमाला पाणी देताना वाफसा बघून पाणी द्यावे. आळयामध्ये ओल राहिल याची काळजी घ्यावी.

मोसंबी - फळपिक लागवड आणि व्यवस्थापन

१. सुधारित व संकरीत जाती :- जुसेलर फुले सरबती.

२. लागवडीचे अंतर :- फळ रोपांची संख्या व प्रती एकर

सामान्य पद्धत अंतर (मी.)	
६ X ६	४ X ३.५
११२	२८५

३. मध्यम काली, पोटपाची, भुसभुरीत, ६.५-७.५ सामू, चुनखडी विरहीत, चुन्याचे प्रमाण ५-७% पेक्षा कमी असलेली जमीन लागवडीस योग्य आहे.

४. लागवड :- १X१X१ मी. आकाराचे खडदू घेवून जेणखत (१० कि.) + निंबोळी खत ५०० ग्रॅम + एस.एस.पी. पावडर २ कि. + ट्रायकोडर्मा पावडर २५ ग्रॅम या सर्व मिश्रणासह खडदू भरून घ्यावा.

५. लागवडीच्या वेळी कलमाचा जोड जमिनीवासून २०-२५ सेमी. वर असलावा.

६. उत्पादन सुरू होण्यास लागणारा कालावधी :- कमीतकमी ५ वर्षे

७. परिपक्व झाडाचे प्रति झाड उत्पादन :- ४०० ते ५०० कि.

८. पूर्ण पाह झाडालेच्या व ५ वर्षांवरील झाडास जेणखत :- ५० कि. + १६५ ग्रॅम पुरीआ + ११० ग्रॅम डी.ए.पी. + १२० ग्रॅम एम.ओ.पी. दरवर्षी द्यावे.

९. कलमाचा जोड जमिनीवासून २०-२५ सेमी उंचीवर असलावा.

१०. पाच वर्षांनंतर आंबे अथवा मूग बहार घ्यावा.

११. आंबे बहारासाठी नोव्हेंबर-डिसेंबर महिन्यात ८२ मूग बहारासाठी एप्रिल-मे महिन्यात बालेचे पाणी थांबवावे व ताण द्यावा. बहार घेताना वरील खताशिवाय ५०० ग्रॅम यूरॉम + १०० ग्रॅम पी.एस.बी. + १०० ग्रॅम अझोस्फिरीलीअम + १०० ग्रॅम ट्रायकोडर्मा हरजियानम द्यावे.

१२. मार्च व जुलै महिन्यात नवीन पळवी आल्यानंतर ०.५ ग्रॅम सल्फेट, मॅंगनीज सल्फेट, मॅग्नेशियम सल्फेट व फेरस सल्फेट ०.२५ व कॉपर सल्फेट या अन्नद्रव्याची फवारणी करावी.

१३. रोग व कीड नियंत्रण :- **टिड्या** - पावसाळ्यापूर्वी फोसटाईल अल ३ ग्रॅम ने फवारणी करावी. झाडाच्या बुडस बोट्टो पेस्ट ६०-९० सेमी पर्यंत लावावा. **मॅकोस्पे** २ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेवून खोड्यांवरील मातीत एक महिन्याच्या अंतराने दोनदा सोडावे. **जेंबे मर** - मॅकडोबे २ ग्रॅम किंवा सी.आ.सी. ३ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेवून वर्षातून ३-४ फवारण्या कराव्यात.

फळ काढणीपूर्वी देढकुज - मॅकोस्पे २ ग्रॅम प्रती लिटर पाण्यात मिसळून ४ फवारण्या नून महिन्यांपासून ३० दिवसांच्या अंतराने कराव्यात.

१४. कलम लागवड केल्यानंतर बांधुने आधार दिल्यास झाडाला वाक येणार नाही शिवाय सरळ व चांगल्या पद्धतीने आकार घेईल.